

PRISSEREMONI HOLBERGS INTERNASJONALE MINNEPRIS OG NILS KLIM-PRISEN 25. NOVEMBER 2009

Ian Hacking og David Bloch med følge ankommer Håkonshallen

H. K. H. Kronprinsesse Mette-Marit ankommer Håkonshallen

Holbergprisens fanfare
Musikere fra Bergen Filharmoniske Orkester

Velkommen ved professor Sigmund Grønmo
Rektor ved Universitetet i Bergen

Professor Jan Fridthjof Bernt, styreleder i Ludvig Holbergs minnefond,
introduserer årets vinner av Nils Klim-prisen

Kunnskapsminister Kristin Halvorsen overrekker Nils Klim-prisen 2009
til David Bloch

Tale ved David Bloch

Musikk: *Rameslått* (trad.), *Gamlestev* (trad.), *Calata* (l. Ambrosio
Dalza)

Professor Jan Fridthjof Bernt, styreleder i Ludvig Holbergs minnefond,
introduserer årets vinner av Holbergs internasjonale minnepris

H. K. H. Kronprinsesse Mette-Marit overrekker Holbergs
internasjonale minnepris 2009 til Ian Hacking

Tale ved Ian Hacking

Musikk: *Tveitåen* (trad.), *Tarantella* (Santiago de Murcia),
En stjerneklar aften (trad.)

Holbergprisens fanfare

H. K. H. Kronprinsesse Mette-Marit forlater Håkonshallen

Deres Kongelige Høyhet Kronprinsesse Mette-Marit, statsråd, Deres eksellense, professor Hacking, dr. Bloch, norske og utenlandske gjester og venner

Det er en stor glede for meg å ønske velkommen til årets utdeling av Nils Klim-prisen og Holbergs internasjonale minnepris.

Prisene deles ut av Ludvig Holbergs minnefond, som ble opprettet av Stortinget i 2003. Formålet med fondet er å heve statusen i samfunnet for fagområdene humaniora, samfunnsvitenskap, juss og teologi. Prisene tildeles for fremragende vitenskapelig arbeid innen disse fagområdene. Universitetet i Bergen har ansvaret for å administrere fondet og prisene, som i år deles ut for sjette gang. De tildeles forskere som har gitt fremragende bidrag, enten innenfor ett av de fire fagområdene eller på tvers av to eller flere av disse fagområdene.

Siden prisene ble delt ut første gangen i 2004 er det valgt ut en rekke fremragende vinnere av de to prisene. De årvisse begivenhetene bidrar til større nasjonal og internasjonal oppmerksomhet om forskningen innenfor humaniora, samfunnsvitenskap, juss og teologi. Denne dagen markerer den store og avgjørende samfunnsmessige betydningen av disse fagområdene. Men framfor alt er denne seremonien en feiring av årets prisvinnere.

Håkonshallen er en særdeles passende ramme for dagens seremoni. Dette var det monumentale midtpunktet i de norske middelalderkongenes kongsgård her i Bergen. Her er vi på en enestående historisk grunn – også i akademisk forstand. Ved siden av å være et verdslig og geistlig norske maktsentrum i middelalderen, var dette også det absolutte intellektuelle kraftsenteret. Ved hoffet til Håkon Håkonsson, Håkonshallens grunnlegger, ble høvisk ridderlitteratur fra kontinentet og bibelske fortellinger systematisk oversatt til norrønt språk. Kongespeilet, et læreskrift i samfunnskunnskap og samfunnsmoral fra 1200-tallet, ble til nettopp her. Dette skriftet er blitt karakterisert som et litterært høydepunkt i den nordiske middelalderen. Mye av tankegodset i Kongespeilet ble videreført i kong Magnus Lagabøtes landslov fra 1276, ett av verdens første og lengstlevende nasjonale lovverk.

Her på kongsgården ble Schola Bergensis eller den bergenske latinskolen grunnlagt i 1153. Det var Bergen katedralskoles rektor, Gjeble Pedersøn, som tidlig på femtenhundretallet igjen gjorde dette stedet til hele Norges dannelsessenter og viktigste utdanningssted for protestantiske prester etter reformasjonen. Det var en av hans elever og senere rektor, Absalon Beyer, som fornyet den norske historieskrivingen gjennom blant annet å skrive et storverk om Norges historie. Dette verket ble for øvrig en mye brukt og sitert kilde for Ludvig Holbergs historisk-vitenskapelige verker. Det var ved Schola Bergensis Ludvig Holberg begynte sin akademiske og litterære karriere.

Håkonshallen og kongsgården her i Bergen står i en unik internasjonal akademisk tradisjon. Det var akkurat her den nordiske middelalderens litterære tradisjon møtte den europeiske tradisjonen innenfor kultur og vitenskap.

Dette er ikke bare en passende, men også en verdig ramme rundt utdelingene av Holbergs internasjonale minnepris og Nils Klim-prisen.

Hjertelig velkommen til årets prisutdelinger!

Professor Sigmund Grønmo
Rektor ved Universitetet i Bergen

Deres Kongelige Høyhet Kronprinsesse Mette-Marit, statsråd Kristin Halvorsen, Deres eksellense, dr. David Kristian Bloch, norske og utenlandske gjester og venner

Nils Klim-prisen tildeles nordiske forskere som har gitt fremragende bidrag til humanistisk, samfunnsvitenskapelig, juridisk og teologisk forskning. Ved tildelingen legges det særlig vekt på forskerens selvstendighet og evne til nyskaping. Det legges også vekt på hvorvidt de aktuelle forskningsbidrag fremtrer som særlig bemerkelsesverdige eller løfterike vurdert på bakgrunn av forskerens alder, forskningsprosjektets karakter og forskningstradisjonene på vedkommende fagområde. Kandidaten må være under 35 år.

Beslutning om pristildeling blir truffet av styret for Ludvig Holbergs minnefond på grunnlag av innstilling fra Nils Klimprisens fagkomité, som består av fremragende forskere fra de aktuelle fagområdene.

Årets prisvinner, David Kristian Bloch, er født i 1975, og er forsker ved Saxo-Instituttet ved Københavns Universitet. Hans forskningsområder er gresk og latinsk filologi og antikkens og middelalderens filosofi. Blochs arbeid med ulike filosofiske og filologiske temaer har resultert i et stort antall publikasjoner på engelsk og dansk. Aristoteles og middelalderens omfattende aristoteliske tradisjon utgjør en sentral del av hans vitenskapelige arbeid, men han har også tatt for seg Kierkegaard, Pierre d'Avvergne, Seneca og Racine.

I sin innstilling om pristildelingen fremhever Nils Klimprisens fagkomité særlig betydningen av prisvinnerens arbeid med å gi oss bedre forståelse av hvordan antikkens filosofi og vitenskap har blitt videreført gjennom tidene. "Det er", uttaler komiteen, "stor mangel på unge, kompetente forskere innen feltet, særlig av dem som kombinerer filologi, lingvistikk og filosofi. David Kristian Bloch framstår her som en rara avis, en sjelden fugl, idet han med sin omfattende kompetanse viderefører en lang vitenskapelig tradisjon som er avgjørende for å forstå det europeiske tenkesetts historie. For å kunne forstå oss selv og hvordan vi tenker, er teoretiske og tverrfaglige studier av den typen dr. Bloch driver, av aller største

betydning. Når David Kristian Blochs kompetanse favner så bredt, blir hans arbeid også av stor interesse for alle som ønsker en dypere forståelse av opprinnelsen til de teoretiske ideene som har formet den moderne verden."

Jeg vil få be Kunnskapsminister Kristin Halvorsen og David Kristian Bloch, om å komme opp på podiet, hvor statsråd Halvorsen vil overrekke David Kristian Bloch årets Nils Klim pris.

Professor Jan Fridthjof Bernt
Styreleder i Ludvig Holbergs minnefond

Deres Kongelige Højhed, statsråd, Deres eksellense, Holberg- og Niels Klim-komitéeer, mine damer og herrer

Jeg er dybt beæret over at være blevet tildelt så stor og prestigefyldt en pris, og jeg takker Niels Klimprisens fagkomité for at vælge mig blandt de mange dygtige unge forskere i de nordiske lande i dag.

Jeg er særlig stolt over, at jeg modtager prisen på baggrund af min bredt anlagte forskning. Det var den græsk-romerske oldtid, som oprindeligt fascinerede mig og fik mig til at studere græsk og latin. Men jeg opdagede hurtigt, at disse to sprog også er de værktøjer, som muliggør studier i hele den vestlige verdens filosofiske og intellektuelle historie. Sådanne studier i "the historical unity of the European mind", som Niels Klimprisens fagkomité udtrykker det, har været genstanden for al min forskning, og det er naturligvis en stor glæde for mig at se, at vigtigheden af dette forskningsområde anerkendes.

Som de fleste af jer vil vide, er *Niels Klims Underjordiske Rejse* en vidunderlig og fantastisk historie om opdagelsen af nye ting, eller rettere: om opdagelsen af nye verdener. Opdageren, vores helt Niels Klim, klynger sig ofte stædigt til sine egne standpunkter og ideer, og han er generelt meget hurtigt i sin vurdering af standpunkter, som adskiller sig fra hans egne. Så hvis det var hans eneste karaktertræk, var han vel en ganske dårlig forsker. Men det er ikke de eneste. For Klim er åbenlyst også i stand til at bedrive egentlig forskning: når han har udtalt sin første dom i forbindelse med et emne, vender han tilbage til data for at analysere dem grundigere. Og ofte opdager han, at hans første konklusion var forkert, og så er han ikke bange for at indrømme det.

Jeg kan ikke forestille mig en mere passende lejlighed til at indrømme, at Niels Klim og jeg næppe er så forskellige — og at jeg til en vis grad er stolt af det.

Tak.

Dr. David Bloch

Deres Kongelige Høyhet Kronprinsesse Mette-Marit, statsråd Kristin Halvorsen, Deres eksellense, professor Ian Hacking, norske og utenlandske gjester og venner

Ludvig Holbergs minnepris skal tildeles forskere som har gitt betydelig bidrag til forskning innen humaniora, samfunnsfag, juss eller teologi. Prisvinneren skal gjennom sitt vitenskapelige arbeid på avgjørende måte ha påvirket internasjonal forskning på området, for eksempel ved utvikling av ny teori, kunnskap eller innsikt, ved ny bruk av eksisterende metoder, eller ved de metodene som brukes. Beslutning om pristildeling blir truffet av styret for Ludvig Holbergs minnefond på grunnlag av innstilling fra Holbergprisens fagkomité. Fagkomiteen består av internasjonalt anerkjente forskere fra de aktuelle fagområdene.

I sin innstilling til styret uttaler Holbergprisens fagkomité om årets prisvinner at "Hans kombinasjon av stringent filosofisk og historisk analyse har fundamentalt endret vår forståelse av hvordan sentrale begrep oppstår gjennom vitenskapelig praksis og i bestemte sosiale og institusjonelle sammenhenger, og at "Hans arbeid avdekker natur- og sosialvitenskapens normative og sosiale implikasjoner."

I fortsettelsen omtaler Holbergprisens fagkomité først Hackings arbeider om utviklingen av bruken av statistikk og sannsynlighetsteori, og uttaler at "ingen forsker har gitt et så viktig og vesentlig bidrag til vår forståelse av hvordan sannsynlighet ble en grunnleggende teoretisk og praktisk kategori i den moderne verden".

Dernest fremhever fagkomiteen Hackings studier hvor han viser betydningen av nye måter å klassifisere mennesker på i forskningen for kunne håndtere store datamengder. Hacking har, uttaler fagkomiteen, gjennom hele sin karriere vært opptatt av vitenskapelig realisme, og særlig det sentrale filosofiske spørsmål om hvorvidt de *teoretiske enheter* som vitenskapen postulerer – fra "elektron" til "multipel personlighetsforstyrrelse" – er *virkelige* på samme måte som dagligdags objekter. Han hevder at for å kunne avgjøre om begreper innen naturvitenskap skal kunne oppfattes som realistiske, må vi se på hvordan de brukes til å gripe inn i verden gjennom eksperimenter. Og i *The Social Construction of What?* (1999)

fører Hackings interesse for realisme i forhold til naturgitte typer ("natural kinds"), sammen med hans arbeid om mennesketyper ("human kinds"), til en radikal omdefinering av sentrale spørsmål i diskusjonen om "sosial konstruksjon". Hackings senere forskning dekker et bredt spekter av tema som fedme, rase og autisme – stadig med fokus på spørsmålet om "mennesketyper". Ian Hackings arbeid har, uttaler Holbergprisens fagkomité, "funnet gjenklang innenfor både humaniora og samfunnsvitenskap, fordi det har endret selve rammeverket for vår forståelse av samspillet mellom naturlige og sosiale virkeligheter."

Årets Holbergpris går til en forsker som har analysert vitenskapens metoder og begrepsdannelse i et historisk, vitenskapssosiologisk og normativt perspektiv. Vitenskapelige begreper og metoder er ikke absolutte størrelser som vi kan hente ut fra en eksisterende verdensordning. De er redskaper for menneskelig tanke og diskusjon, redskaper som kan føre til ny erkjennelse, men som også kan binde tanken. Vitenskapens utvikling er i vesentlig grad avhengig av vår evne til å sette etablerte begrepsdannelser og tankemodeller under et kritisk søkelys. Da trenger vi innsikt i både den historiske bakgrunn for den måten vi tenker om og beskriver ulike fenomener på, og i de underliggende verdier som kommer til uttrykk i dette. Og vi trenger en forståelse av vitenskapens vesen og karakter som strekker seg over grensene mellom de ulike vitenskapsdisipliner.

Ian Hackings forskning overskrider og har gitt viktige bidrag både til den faglige grunnlagsdebatt innen de enkelte fagdisipliner og til den generell vitenskapsfilosofi. Ved dette oppfyller han én hovedambisjon for Holbergprisen; å fremheve forskere som har evne til å overskride grensene mellom og knytte sammen innsikter fra ulike fagdisipliner. Styret for Ludvig Holbergs minnefond er både tilfreds med og stolt over å kunne inkludere Ian Hacking i kretsen av Holbergprisvinnere.

Jeg har nå gleden og æren av å be Hennes Kongelige Høyhet Kronprinsesse Mette-Marit, og årets Holbergprisvinner, Ian Hacking, om å komme opp på podiet, hvor Ian Hacking vil motta årets Holbergpris.

Professor Jan Frithjof Bernt
Styreleder i Ludvig Holbergs minnefond

Deres Kongelige Høyhet Kronprinsesse Mette-Marit, statsråd, Deres Eksellense, Ludvig Holbergs minnefond og gjester

I tidligere år har skikken vært at vinneren av Holbergprisen i korte ordelag uttrykker sin takk og betraktninger om prisen, arrangørene og baron Holberg. I år er jeg blitt bedt om å gi en noe lengre tale hvor jeg går inn på temaer knyttet til pågående arbeider og/eller vitenskapelig forskning.

Men jeg må uansett takke. Jeg ønsker å nevne alle de tre prisene. Den viktigste er den for de yngste: forskningskonkurransen for avgangselever i den videregående skolen. De som har deltatt i konkurransen, og de tre som vant, er framtiden. Det var en strålende idé å inkludere unge mennesker i Holbergprisen. Den nest viktigste prisen er Nils Klim-prisen for unge nordiske forskere. De er den nære framtiden. En slik pris kan utgjøre et reelt bidrag for vinneren, både økonomisk og i form av internasjonal anerkjennelse. Den minst viktige prisen er seniorprisen, for uansett hvor aktive vi gamle menn og kvinner fortsatt er, ligger likevel mesteparten av vårt livsverk bak oss.

Jeg er selvsagt takknemlig for den sjenerøse gaven, men også litt sørgmodig. Jeg fikk 15 minutter med berømmelse som jeg ikke ville fått uten en stor pengepris. Best likte jeg overskriften i den konservative London-avisen *The Daily Telegraph*: "Kanadisk filosof får 500 000 euro og kjøper nye lakener". Det er synd at en humanist ikke kan få bred offentlig anerkjennelse uten at store pengebeløp er involvert. Men penger er imidlertid ikke å forakte. Som mange andre vinnere av store priser vil min kone og jeg gi bort en god del av dem. Det slo oss at, hvis vi ser bort fra bidrag til utdanningsinstitusjoner, bærer formålene vi har valgt å støtte slående likhetstrekk med dem som har fått støtte fra *Kronprinsparets humanitære fond*.

Nå over til temaet pågående forskning. Den beste måten å oppsummere mitt liv på, mitt intellektuelle liv og ellers, er "jeg er nysgjerrig", ikke i betydningen av, men heller ikke helt ulikt de berømte svenske mykporofilmen fra 1967 og 1968 *Jag är nyfiken - gul* og *Jag är nyfiken - blå*. Nysgjerrigheten min har skaffet meg mange problemer, ikke minst at jeg følger opp flere typer emner enn jeg har tid og energi til.

Symposiet i går handlet om samfunnsspørsmål, og nærmere bestemt mine tanker om typifisering av mennesker (making up people) og de selvoppyllende effektene av klassifisering. Men det temaet jeg finner mest presserende akkurat nå, er nysgjerrighet på selve nysgjerrigheten.

Det finnes en fantastisk historie for barn som heter *ME!*, skrevet av den amerikanske marxistiske romanforfatteren William Saroyan. I begynnelsen fantes det bare ett ord, "meg", og folk gikk rundt og sa "meg, meg, meg" og bare det. Men så oppdaget de "deg". Hvis det fantes to, fantes det nok flere, "ja" og "nei", "grønt" og "blått". Og så, forteller Saroyan, begynte folk

å finne ut av det. På siste side av denne nydelige boken heter det: "They are still finding out" (De holder fortsatt på med å finne ut av det). Ja, det gjør vi.

Fabelen lærer oss dette: Vi måtte finne ut hvordan vi kunne finne ut av ting. Det medførte en rekke kulturelle oppdagelser gjennom historien. Men det handler ikke bare om sivilisasjonenes historie. Menneskene måtte ha ulike typer latente evner som de lærte seg å bruke. Det å finne ut hvordan du finner ut ting, er et intrikat samspill mellom iboende evner og menneskets historie. Det har hatt større innvirkning på planeten vår enn noe annet vi har gjort.

Vi har funnet ut hvordan utallige ting skal gjøres, hvordan menneskekroppen kan hogges ut i marmor, hvordan vi maler den med oljemaling, og vi er i ferd med å finne ut hvordan vi kan endre kroppens gener. Vi finner ikke bare ut hvordan ting skal gjøres, men også hva som er sant. Vi har lært uendelig mye om kjærlighet og, dessverre, krig, men det er det vi har funnet ut gjennom vitenskapen, som gjør vår art dominant. Kanskje for dominant. En filosofisk antropologi om vitenskapen er en undersøkelse av de aspektene ved menneskenaturen som har endret jorden og alle som bor på den.

All utforskning er spesifikk, men det kan trekkes noen få brede linjer. Jeg kaller dem retninger innen vitenskapelig tenkning. Jeg har hentet denne benevnelsen fra en australsk vitenskapshistoriker, avdøde Alistair Crombie. Jeg omgjør hans historiske antropologi om vitenskapelig tenkning til en filosofisk antropologi.

Crombie skilte mellom seks fundamentalt forskjellige argumentasjonsmetoder som har utviklet seg i det han kaller "den europeiske tradisjonen", men som er blitt en del av menneskets arv, og hvis episenter i dag meget vel kan ligge i den splitter nye metropolen Shenzhen i Sør-Kina, ved Hong-Kong. Eller i Bangalore i India? Men den opphavlige kulturelle historien til det vi kaller vitenskapen, utviklet seg i Middelhavsområdet og deretter i Europa.

Den første retningen som blomstret opp, som Kant la merke til, var matematikken. I annen utgave av *Kritikk av den rene fornuft* hadde han et magisk avsnitt hvor han skriver om *revolusjon*: "Det gikk et lys opp for den første som beviste den likesidede trekant (om han het Thales eller noe annet spiller ingen rolle)" Det er selvsagt ikke en mann alene, men et lite samfunn, og nå ville vi sagt Eudoxus snarere enn Thales, men i løpet av ca. åtti år oppdaget en liten gruppe eksentrikere hvordan ting kunne demonstreres matematisk, en helt ny måte å finne ut ting på. Og vi har fortsatt å finne ut: Bevisideer og beviseteknikker fortsetter å være en del av samfunnshistorien, og er i stadig utvikling.

Crombies to andre retninger innen vitenskapelig tenkning er, og her bruker vi hans egne benevnelser, (1) hypotetisk modellering av verden, en gammel teknikk som utkrystalliserte seg med Galileo, og (2) eksperimentell utforskning, som er enda mer antikk og universell. Det helt avgjørende konseptuelle trinnet, som la grunnlaget for at den såkalte vitenskapelige revolusjonen kunne skyte fart på 1600-tallet i Europa, var sammensmeltingen av disse to retningene

til laboratorietenkning. Kant, nok en gang, snakket om "det plutselig utfall av en intellektuell revolusjon". Han framhever Galileo på den ene siden og Torricelli på den andre. For å endre verden var det nødvendig å kombinere teori og utforskning. Jeg bruker Robert Boyle og hans luftpumpe som et symbol på utkrystalliseringen av laboratorietenkningen. Sentralt stod ideen om å bygge innretninger, ikke bare for å utforske verden, men også for å skape nye fenomener. Crombie opererer med ytterligere tre retninger, men jeg skal bare nevne den fjerde, den taksonomiske retningen, som finnes i alle kulturer men som utkrystalliserte seg i Linnés arbeider.

Det er den filosofiske vrien som fengsler meg. Jeg tar utgangspunkt i en lærd versjon av den allmenne vitenskapshistorien, men kanoniske historiske hendelser får ny betydning. Det må også være en kognitiv side ved historien, men for øyeblikket er den mer *a priori* enn empirisk. En skole innen kognitiv vitenskap benytter en modulær tilnærming. Den hevder for eksempel at det finnes en universell struktur for hvordan mennesker verden over klassifiserer levende vesener. Den taksonomiske tenkningen bygger på dette. Når sant skal sies, er jeg ikke særlig til "modulist", men det er mulig å se det slik at hver enkelt retning innen tenkningen tar utgangspunkt i en bestemt gruppe menneskelige evner som må avdekkes og framdyrkes. Da "det gikk et lys opp" for Thales, Eudoxus og deres kolleger, var det noe som sa "klikk" i menneskesinnet, erkjennelsen av et potensial som allerede var til stede. I løpet av svært få år skjedde det en enorm oppblomstring av geometrisk kreativitet. Den israelske matematikkhistorikeren Reviel Netz har gjort et fantastisk nybrottsarbeid på dette feltet, som han kaller "kognitiv historie". Men la oss ikke legge for stor vekt på det kognitive. Laboratorietenkningen krever ikke bare kognitive evner til modellering og utforskning, men også evnen til å finne ut hvordan menneskets kropp, hender og øyne kan gjøre ting. Det er en legemliggjort kunst.

En renere filosofisk vri har å gjøre med selve sannheten. Tenkningens forskjellige retninger er ikke metoder for å finne sannheter som bare ligger der og venter på å bli oppdaget. Retningene er selvbekreftende i den forstand at de genererer nye kriterier for hva som er sant. Dette er ikke en form for relativisme, det er en forklaring på hvor vår objektivitet kommer fra. Kanskje høres det ut som vill historisisme, men det er nært forbundet med verifikasjonsprinsippet til positivistene i Wien-kretsen.

Jeg stopper her, ved denne forlokkende begynnelsen. Vi befinner oss nå i et av filosofiens kjerneområder. I Kant-land, ja visst, men jeg ser på det som hjemstedet til den moderne filosofen som har utvist aller størst nysgjerrighet, nemlig Leibniz. Han er min rollemodell – nysgjerrig på alt, inkludert selve nysgjerrigheten. Holbergprisen er en oppmuntring til å fortsette å reflektere over vitenskapelig tenkning og kanskje til å virkeliggjøre disse refleksjonene i noenlunde nær framtid. Så nok en gang vil jeg uttrykke min takk.

Professor Ian Hacking

OM MUSIKKEN

Holbergprisens fanfare

Komponist Ørjan Matre laget Holbergprisens fanfare i 2007. Musikere fra Bergen Filharmoniske Orkester framfører fanfaren.

1.

Rameslått (trad.)

Gamlestev (trad.)

Calata (l. Ambrosio Dalza)

2.

Tveitåen (trad.)

Tarantella (Santiago de Murcia)

En stjerneklar aften (trad.)

Musikere

Kirsten Bråten Berg, vokal

Rolf Lislevand, lutt, barokkgitar

Gunnar Stubseid, hardingfele

AWARD CEREMONY
HOLBERG INTERNATIONAL
MEMORIAL PRIZE AND
NILS KLIM PRIZE
25 NOVEMBER 2009

Ian Hacking and David Bloch enter Håkonshallen

H. R. H. Crown Princess Mette-Marit enters Håkonshallen

Holberg Prize Fanfare
Musicians from Bergen Philharmonic Orchestra

Opening by Professor Sigmund Grønmo
Rector of the University of Bergen

The Nils Klim Prize Award 2009
Professor Jan Fridthjof Bernt, Chair of the Board of the Ludvig Holberg
Memorial Fund

Minister of Education presents Nils Klim Prize 2009 to Laureate
David Bloch

Speech by David Bloch

Music: *Rameslått* (trad.), *Gamlestev* (trad.), *Calata* (I. Ambrosio Dalza)

The Holberg International Memorial Prize Award 2009
Professor Jan Fridthjof Bernt, Chair of the Board of the Ludvig Holberg
Memorial Fund

H. R. H. Crown Princess Mette-Marit presents the Holberg International
Memorial Prize 2009 to Laureate Ian Hacking

Speech by Ian Hacking

Music: *Tveitåen* (trad.), *Tarantella* (Santiago de Murcia),
En stjerneklar aften (trad.)

Holberg Prize Fanfare

Departure of H. R. H. Crown Princess Mette-Marit

**Your Royal Highness Crown Princess Mette-Marit,
Minister, Your Excellency, Professor Hacking,
Dr Bloch, guests and friends from Norway
and abroad**

It is with great pleasure that I welcome you to this year's awards ceremony for the Nils Klim Prize and the Holberg International Memorial Prize.

The prizes are awarded by the Ludvig Holberg Memorial Fund, which was created by the Norwegian parliament – the Storting – in 2003. The purpose of the fund is to raise the status of the arts and humanities, social sciences, law and theology in society at large. The prizes are awarded for outstanding scholarly work in these academic fields. The University of Bergen is responsible for administering the fund and the prizes, which this year are awarded for the sixth time. The prizes are awarded to scholars who have made outstanding contributions, either within one of the four academic fields alone or in two or more of the fields.

There have been many excellent prizewinners since the two prizes were first awarded in 2004. The annual events in connection with the prizes help to draw national and international attention to research in the arts and humanities, social sciences, law and theology. Today's ceremony marks the great and decisive importance of these fields to our society. However, the presentation ceremony is first and foremost a celebration of this year's prizewinners.

The Håkon's Hall is a particularly appropriate setting for today's ceremony. It was the monumental heart of the Norwegian medieval royal seat here in Bergen. We are on unique historic ground here – also in the academic sense. Besides being a secular and clerical centre of power in the Middle Ages, it was also the country's absolute intellectual powerhouse. At the court of King Håkon Håkonsson, the founder of the Håkon's Hall, romance literature from the Continent and biblical tales were systematically translated into Norse. *Kongespeilet*, or the Royal Mirror in English, a 13th century textbook in correct behaviour and morals, was written here. It has been described as a literary highlight of the Norwegian Middle Ages. Many of the ideas in *Kongespeilet* were incorporated into

King Magnus the Lawmender's Code of Law from 1276, one of the first and most long-lived national codes of law in the world.

Schola Bergensis, Bergen's Latin school, was founded here at the royal seat in 1153. It was Gjeble Pedersøn, rector of Bergen Katedralskole, who, in the 16th century, again made this Norway's centre of learning and most important educational institution for Protestant clergymen after the Reformation. It was one of his pupils, and later rector himself, Absolon Beyer, who renewed the writing of history in Norway by writing a major reference book on the history of the country. His history was a much used and quoted source in Ludvig Holberg's scholarly historical writings. It was at Schola Bergensis that Ludvig Holberg embarked on his academic and literary career.

The Håkon's Hall and royal seat here in Bergen are part of a unique academic tradition. It was on this very spot that the Nordic medieval literary tradition met the European tradition in the arts and sciences.

This is not just a highly appropriate, but also a worthy setting for the presentation of the Holberg International Memorial Prize and the Nils Klim Prize.

I heartily welcome you all to this year's prize ceremony.

Professor Sigmund Grønmo
Rector of the University of Bergen

**Your Royal Highness Crown Princess Mette-Marit,
Minister Kristin Halvorsen, Your Excellency,
dr. David Kristian Bloch, guests and friends from
Norway and abroad**

The Nils Klim Prize is awarded to a Nordic researcher who has made an outstanding contribution to research in the arts and humanities, social sciences, law or theology. Particular importance is attached to the researcher's originality and innovative ability. It is also to be considered whether the research contribution appears as particularly outstanding or promising in light of the researcher's age, the nature of the research project and the research traditions in the academic field in question. Candidates must be under the age of 35.

The award decision is made by the Board of the Ludvig Holberg Memorial Fund, on the basis of a citation from the Nils Klim Prize Academic Committee, which is composed of outstanding researchers from the relevant fields.

This year's prize winner, David Kristian Bloch, was born in 1975, and is a senior researcher at the SAXO Institute, University of Copenhagen. His research fields are Greek and Latin philology and the history of ancient and medieval philosophy. His various philosophical and philological studies have resulted in a great number of publications in English and Danish. Aristotle and the immense medieval Aristotelian tradition form a central part of his scholarly work, but he has also published on Kierkegaard, Peter of Auvergne, Seneca and Racine.

In its citation to the Board the Nils Klim Prize Academic Committee stresses the importance of the prize winner's contribution to a better understanding of the transmission and influence of ancient philosophy and science. "At the same time", the committee states, "this field of study is badly in need of competent young scholars who combine philological, linguistic and philosophical skills. David Kristian Bloch is in this respect a *rara avis*, a rare bird, as he with his high level of competence brings forward a long lasting scholarly tradition which is crucial to the historical unity of European thinking. In order to understand ourselves and the way we think, theoretical and

interdisciplinary studies of the kind Dr. Bloch pursues are of utmost importance. Due to the broad scope of David Kristian Bloch's competence his work is of great interest also to every one who wants a deeper understanding of the origin of the theoretical ideas which have shaped the modern world."

I now have the pleasure and honour of requesting that Minister of Education, Kristin Halvorsen, and the Nils Klim Prize Laureate, David Kristian Bloch, approach the podium, where Dr. Bloch will receive the Nils Klim award.

Professor Jan Fridthjof Bernt
Chair of the Board of Ludvig Holberg Memorial Fund

Your Royal Highness, Minister, Your Excellency, Holberg and Niels Klim Committees, ladies and gentlemen

I am honoured and humbled by the fact that I have been awarded a prize of this magnitude and prestige, and I thank the Nils Klim Prize Academic Committee for choosing me among the many excellent young scholars found in the Nordic countries today.

I am also proud to see that the prize has been awarded as a result of the broad scope of my research. Originally, it was Greco-Roman Antiquity that fascinated me and made me study Greek and Latin. But I soon came to realize that these are also the tools which allow studies in the entire western philosophical and intellectual tradition. Such studies in the “historical unity of the European mind”, as the Nils Klim Prize Academic Committee puts it, have been the subject of all my research, and it is, of course, a great pleasure for me to see the importance of this field of research acknowledged.

As most of you will know, *Niels Klim’s Subterranean Journey* is a wonderful and fantastic story about the discovery of new things, or better: the discovery of new worlds. The discoverer, our hero Niels Klim, often stubbornly clings to his own views and ideas, and he is generally very quick to pass judgment on views that differ from his own. So, if these were his only characteristics, he would, I suppose, be a rather poor scholar. But they are not. For Klim is certainly also capable of true scholarship: once he has pronounced his first verdict on a given topic, he returns to the data once again for a more careful analysis. And quite often he then realizes that his first conclusion was wrong, and he is not afraid to admit it.

I cannot think of a more suitable occasion for admitting that I may not always be very different from Niels Klim — and that I am, to some extent, proud of it.

Thank you.

Dr. David Bloch

**Your Royal Highness Crown Princess Mette-Marit,
Minister Kristin Halvorsen, Your Excellency,
Professor Ian Hacking, guests and friends from
Norway and abroad**

The Ludvig Holberg Memorial Prize is awarded to scholars for outstanding scientific work in the humanities, social sciences, law and theology. The prize shall contribute to raise the status of these disciplines in society and to stimulate children and young people to develop an interest in these fields.

The award decision is made by the Board of the Holberg Memorial Fund on the basis of a recommendation from the Holberg Prize Academic Committee, which is composed of outstanding researchers from the relevant academic fields.

In the recommendation to the Board the Holberg Prize Academic Committee observes that Hacking's "combination of rigorous philosophical and historical analysis has profoundly altered our understanding of the ways in which key concepts emerge through scientific practices and in specific social and institutional contexts", and that "His work lays bare the normative and social implications of the natural and the social sciences."

The committee then first mentions Hacking's work on the use of probability theory in contemporary statistics and notes that "No scholar has made a more substantial contribution to our comprehension of the emergence of probability as a fundamental concept in both theory and practice in the modern world."

The committee also points to Hacking's studies of the significance of the scholars' development of new ways of classifying human beings, in order to handle "the flood of numbers", thereby-constructing "new kinds of people".

Hacking has, says the committee, throughout his career addressed the central philosophical question of scientific realism: whether the theoretical entities postulated by the sciences—from "electron" to "multiple personality disorder"—are real in the same way as everyday objects. He argues that to decide whether concepts in the physical sciences should be understood realistically we must see how they are used to intervene in the world through experiments. *The Social*

Construction of What? (1999) brought his interest in realism about natural kinds together with his work on human kinds, radically redefining the issues at stake in the controversies about "social construction."

Hacking's recent work ranges across topics such as obesity, race, and autism, as he continues to address the problem of human kinds.

Ian Hacking's work, the Holberg Prize Academic Committee concludes, "reverberates throughout the humanities and social sciences, reframing our understanding of the interactions between the natural and the social worlds."

This year Holberg International Memorial Prize goes to a scholar who has analyzed the methods and shaping of concepts in a historical, science sociology and normative perspective. Scientific concepts and methods are not absolute entities which may be identified in a pre-existing universal order. They are tools for human thought and discourse, tools which may lead to new insights, but which may also restrict our thinking. To a considerable degree the development of science depends on our ability to put established concepts and thought patterns in a critical light. In order to do this we need an insight into the historical background of the way we think about and describe different phenomena and the underlying values expressed in our thinking. And we need an understanding of the nature of science which transcends the boundaries between the different scientific and scholarly disciplines.

Ian Hacking's research goes beyond and has given important contributions to the foundational discourse within the individual disciplines, as well as the general theory of science. He thus fulfils one of the main ambitions of the Holberg prize; to draw attention to research which transcends the limits between and ties together insights from different disciplines. The Ludvig Holberg Memorial Board is happy and proud to include Ian Hacking in the group Holberg laureates.

I now have the pleasure and honour of asking Her Royal Highness Crown Princess Mette-Marit, and this year's Holberg Laureate, Ian Hacking to approach the podium, where Ian Hacking will receive this year's Holberg Prize.

Professor Jan Frithjof Bernt
Chair of the Board of Ludvig Holberg Memorial Fund

Your Royal Highness Crown Princess Mette-Marit, Minister, Your Excellency, Ludvig Holberg Memorial Fund, and Guests

It has been the custom in past years for the winner of the Holberg Prize to express, in a few words, thanks and respectful comments on the Prize, the organizers, and Baron Holberg. This year I have been asked for a slightly longer talk on some theme of current work and/or scientific research.

But I cannot omit the thanks. I would like to speak for the entire triad of prizes. The most important is the most junior: the research competition for senior students in secondary schools. Those who have competed, and the three who have won, are the future. It was a brilliant idea to include young people in the structure of the Holberg Prize. Next most important is the Nils Klim prize for young Nordic researchers. These are the nearer future. Such a prize can make a real contribution to the winner, both financially and in terms of international recognition. The least important is the senior award, for no matter how active we old men and women continue to be, we have done most of our life's work.

I am of course grateful for the largesse, but sad too. I got a serious 15 minutes of fame which I would not have had without a large cash award. I best liked the headline in the conservative London paper, *The Daily Telegraph*, "Canadian Philosopher wins 500,000 Euros and Buys New Sheets." It is a shame that there cannot be extended public recognition for a humanist unless there is a lot of money involved. Money is not to be despised, however. Like many other winners of large prizes, my wife and I will give quite a lot of it away. We were struck that our own choice of beneficiaries, aside from contributions to educational institutions, is remarkably similar to those listed for the *Crown Prince and Crown Princess's Humanitarian Fund*.

Now for a theme of current research. The best three-word summary of my life, intellectual and other, is 'I am curious', not meaning, but not altogether excluding, the sense of the famous 1967/8 Swedish soft porn films *I am Curious (Yellow)* and *I am Curious (Blue)*. My curiosity gets me into a lot of trouble, not the least of which is that I follow up more different types of topic than I have time and energy to devote to them.

The symposium yesterday was about social questions, and in particular, my ideas about making up people and the 'looping effects' of classification. But the issue I find most pressing right now is curiosity about curiosity itself.

There is a wonderful children's story, called *ME!*, by the American Marxist novelist, William Saroyan. In the beginning, there was only one word, 'me', and people went around saying 'me me me' and nothing else. But then they discovered 'you'. If there could be two, there could be more,

'yes' and 'no', 'green' and 'blue'. And then, Saroyan tells us, people started finding out. On the last page of this beautiful book: 'They are still finding out.' Yes we are.

The fable teaches this: We had to find out how to find out. That is a series of cultural discoveries in historical time. But it is not only the history of civilizations. People had to have various sorts of latent abilities that they learned how to use. Finding out how to find out is an intricate interplay between innate faculties and human history. It has had more impact on our planet than anything else we have done.

We have found out how to do innumerable things, how to sculpt the human body in marble, how to paint it in oils, and we are finding out how to modify its genome. We not only find out how to do, but also what is true. We have found out endless facts in love and, alas, war, but it is finding out in the sciences that has made our species dominant. Perhaps too dominant. A philosophical anthropology of the sciences is an inquiry into those aspects of human nature that have changed the face of the earth and all that dwells thereon.

All finding out is particular, but there are a few broad lines to draw. I call them styles of scientific thinking. I adapted the label from an Australian historian of the sciences, the late Alistair Crombie. I turn his historical anthropology of scientific reason into a philosophical anthropology.

Crombie distinguished some six fundamentally different methods of argument that have evolved in what he called 'The European Tradition', but which have become part of the human heritage, and whose epicenter today might well be the brand new metropolis of Shenzhen in the south of China, adjacent to Hong Kong. Or is it Bangalore in India? But the originating cultural history of what we call the sciences evolved in the Mediterranean and then in Europe.

The first style to flourish, as Kant well saw, was mathematics. He had a magical passage in the second edition of his *Critique of Pure Reason*, where he speaks of a *revolution*: 'A new light flashed upon the mind of the first man (be he Thales or some other) who demonstrated the properties of the isosceles triangle.' Of course it is not a single man but a tiny community, and we would now say Eudoxus rather than Thales, but in the course of about eighty years a small group of eccentrics discovered mathematical demonstration, an entirely new way to find out. And we have gone on finding out: Proof ideas and techniques of proof continue to be an evolving part of social history.

Crombie's next two styles of scientific thinking are, using his labels, (1) hypothetical modelling of the world, an ancient technique that crystallized with Galileo, and (2) experimental exploration, even more antique and universal. The really decisive conceptual step, which enabled the so-called

scientific revolution to take off in 17th century Europe, was the merging of both into the laboratory style. Once again, Kant spoke of 'the sudden outcome of an intellectual revolution'. He singled out Galileo on the one hand and Torricelli on the other. Theory and exploration had to combine in order to change the world. I use Robert Boyle and his Air Pump as an emblem of a new crystallization into the laboratory style. At its core is the building of apparatus not only to probe the world but also to create new phenomena. Crombie has three more styles, of which I shall mention only the fourth, the taxonomic style, found in all cultures, but crystallizing in the work of Linnaeus.

It is the philosophical twists that intrigue me. I start with an erudite version of popular history of the sciences, but canonical historical events get new meanings. There must also be a cognitive side to the story, although at the moment it is more a priori than empirical. One school of cognitive science uses a modular approach. It holds, for example, that there is a universal structure to the ways in which human beings the world over classify living things. The taxonomic style of thinking builds on that. In truth I am not much of a modularist, but one can see each style of thinking as deploying a specific group of human abilities that have to be uncovered and cultivated. When 'a new light flashed' on Thales, Eudoxus, and their colleagues, something in the human mind clicked, the realization of a potential already there. Within a very few years there was a prodigious upwelling of geometrical creativity. The Israeli historian of mathematics, Reviel Netz, has made a marvellous start on that 'cognitive history', as he calls it. But let us not overemphasize cognition. The laboratory style demands not only cognitive skills of modelling and exploration, but also finding out how to do things with the human body, hands and eye. It is an embodied art.

A more purely philosophical twist has to do with truth itself. The styles of thinking are not ways of finding out truths that are just there, waiting to be discovered. The styles are self-authenticating, in that they generate new criteria for what is true. This is not some kind of relativism; it is an explanation of where our sense of objectivity comes from. It may sound like wild historicism, but it is close to the verification principle of the Vienna Circle positivists.

I shall stop there, at a tantalizing beginning. We are now in the heartland of philosophy. We are in Kant-land, yes, but I see it as the home of the philosopher of the modern epoch who had the greatest curiosity, namely Leibniz. He is my role model, curious about everything, including curiosity itself. I am encouraged by the Holberg Prize to carry on with these reflections on scientific reason, and perhaps to bring them to fruition in the nearish future. So once again, I express my thanks.

Professor Ian Hacking

ABOUT THE MUSIC

The Holberg Prize Fanfare

Composer Mr Ørjan Matre made the Holberg Prize Fanfare in 2007.
Musicians from Bergen Philharmonic Orchestra play it.

1.

Rameslått (trad.)
Gamlestev (trad.)
Calata (l. Ambrosio Dalza)

2.

Tveitåen (trad.)
Tarantella (Santiago de Murcia)
En stjerneklar aften (trad.)

Musicians

Kirsten Bråten Berg, vocal
Rolf Lislevand, lute, baroque guitar
Gunnar Stubseid, Hardanger fiddle

